

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 4, Sayı: 12, Eylül 2017, s. 371-380

EMEL BULMUŞ¹

Yüksel DOĞDU²

DENİZLİ BOZKURT SAZKÖY DÜĞÜN ADETLERİ VE GELİN GİYİMİ

Özet

Kültürel değerlerin içinde önemli bir yere sahip olan giyim kuşam örnekleri toplumların sosyal ve kültürel yapıları hakkında derin bilgiler içerir. Ait oldukları dönem ve toplumların örf ve adetlerini anlamamızı sağlayan, Anadolu'nun zenginliğini ve çeşitliliğini kanıtlayan maddi değerlerin en önemli belgelerini düğün ve kına giysileri oluşturmaktadır. Geleneksel düğün ve kına kıyafetleri toplumsal yapının en önemli göstergesi olan evlilik kurumunun kutsallığını simgelediğinden bugünde giyilen giysiler özel anlam taşımaktadır. Hala geleneklerini ilk günkü gibi devam ettiren göçmenler için bu giysilerin anlamı ve değeri büyüktür. Bu giysiler geçmişlerini hatırlatan ve koruyan belgelerdir.

Araştırma kapsamında; kültürel etkileşim ve mübadele yılları sonrasında Denizli'nin Bozkurt ilçesi Sazköy'e yerleşen Bulgar göçmenlerinin kına kıyafetleri arasından 3 adet gömlek 3 adet şalvar incelemeye alınmıştır. Kıyafetler alan araştırması yapılarak köyde yaşayan kişiler tarafından toplanmıştır. Kıyafet hakkında bilgiler ve düğün adetleri görüşme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Şalvar ve gömlek örnekleri kişilerden ödünç alınarak gözlem fişleri doğrultusunda incelenerek yorumlanmıştır. Çalışmada yer alan kına kıyafetleri boyut, kesim, dikim, süsleme özellikleri açısından ele alınmıştır. Uygulama kapsamında kıyafetlerin fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri alınmış, kumaşları ve dikiş özellikleri analiz edilerek belgelenmiştir. Literatür taramasında ise ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Bu bilgiler sonucunda takım olarak giyilen giysilerin üst beden gömlekleri belirli bir kalıp sistemi kullanılmıştır. Alt beden giysileri olan şalvarları ise pratik kesim ile hazırlanmıştır. Giysilerde kullanılan kumaşlara bakıldığında

¹Öğr.Gör., Gerze Meslek Yüksek Okulu Giyim Üretim Teknolojisi., emelm@sinop.edu.tr

² Öğr.Gör., Gerze Meslek Yüksek Okulu Giyim Üretim Teknolojisi., yukseldogdu@sinop.edu.tr

ise; ince kadife kumaşın kullanıldığı ve bu kumaşların genellikle desenli ya da düz renk olduğu görülmüştür. Giysilerde herhangi bir süsleme veya nakış uygulanmamıştır.

Anahtar Kelime: Denizli, Bozkurt, Sazköy, Düğün Adetleri, Gelin Giyimi

THE WEDDING TRADITIONS OF DENIZLI BOZKURT SAZKÖY AND THE GARMENT OF THE BRIDE

Abstract

Having an important place among cultural values, samples of garments include extensive knowledge about the social and cultural structure of the societies. Weddig and henna dresses compose of the important documents which prove the cultural diversity of the societies and Anatolia as well as helping to understand the traditions of the specific genre that they belong. Indicators of the social structure traditional wedding and henna dresses symbolize the holiness of the marriage institution, they still carry a special meaning today. For those migrants who still have their traditions and apply them like its first times, these garments have a huge importance and meaning.

In the frame of the study, 3 shirts and 3 shalwars are examined from Bulgarian migrants who settled into Denizli City Bozkurt Province Saz Village during the years of cultural interaction and exchange. The garments are collected by the people who live in the village by area studying. The samples of shirt and shalwar took from the people are examined in the concept of the observation sheets. Henna dresses are examined under the headlines shape, cutting, sewing and ornaments. the photographs of the garments have been taken, measurements are taken and the specilalities of the sewing technics analyzed and documented. Secondary sources are used in literature reviews. at the end of the analysis, it is seen that there is specific upper body pattern in shirts. the lower body parts, shalwars are prepared as pratic cutting technic. The fabric is of the garments is thin velvet and these fabrics are generally own-decorated or simple colored. There is not seen any extra ornaments or embroidery.

Keywords: Denizli, Bozkurt, Sazköy, Wedding traditions, Bride garment

1-GİRİş

Giyim, medeniyet tarihi kadar eskilere dayanan bir olgudur. İnsanların ilk çağlarda korunma duyguları ile ortaya çıkmıştır. Yasadıkları bölgelerde hayvan postları ve bitkiler ile vücutlarını korumaları sonucu giyim başlamıştır (Bayraktar, 2008: 1).

Giyim kültürü insanların örf ve adetlerine, iklim, sosyal yapı ve inançlarına göre şekillenmektedir. Toplumların kültürlerinin oluşumunda önemli faktörlerden olan özel gün ve törenler ve onlarla özdeşleşen giyim kuşam biçimleri örf, adet ve geleneklerden beslenir ve bulunduğu yere göre şekillenir. Evlilik törenlerinin insan yaşamında önemli bir yerinin olması gelin giysilerinin biçim, süsleme ve başlıklarıyla taşıdığı görsel ve anlamsal zenginlikle bağdaştırılabilir (Koca, 2015: 40).

TİDSAD

Düğünler Halk kültürünün birçok unsurlarının bir araya geldiği sanat şöenleridir. Gelenek ve göreneklerin yaşamasında büyük bir katkısı vardır (Tan 1995: 212). Evlenme törenleri toplumsal ve kutsal düzene bağlı olduğu için her çağda parlak ve şatafatlı olmuştur (Ataman, 1992: 1).

Yaşamın temel dönüm noktalarından olan evlenme hem kadın hem erkeğin yaşamını birleştirmesi açısından bireysel; hem de aile ve akrabalık bağlarının kurulması açısından toplumsal bir olgudur. Özellikle küçük topluluklarda düğün köyün tamamını içine alan bir faaliyet olması nedeniyle bir bayram anlamı kazanır.

Denizli ve çevresinde düğün adetlerine bakıldığında her yörede birbirine benzeyen adetler olduğu gibi farklılıklarda göze çarpmaktadır. Her bölgenin yaşadığı yere göre düğün adetleri şekil almaktadır. Gelenek ve görenekleri yaşatan bazı köy ve kasabalarımız bulunmaktadır. Göçmen köyü olan Sazköy hala bazı düğün geleneklerini sürdüren köylerimizden biridir.

Evlilik kararının verilmesiyle yapılacak ilk iş damat adayı için eş seçimidir. Saz köyde eskiden evlenecek delikanlı anne ve babasının öncülüğünde eş seçimini yapardı. Önce erkeğin anne ve babası gider kızı görür, kızı beğenirlerse damada gösterilir, damat kızı beğenirse istemeye karar verilirdi (Akçıl, 2017)

Kız isteme göçmenlerde mutlaka perşembe gecesini yapıldı. Hayırlı gece olduğu için hayır ve mutluluk getireceğine inanılırdı. Kız istemeye en az 3 defa gidilir, 3. Gitmede kız verilirdi. Kız istemek için damadın yakın akrabaları (anne, baba, dede, nine) kızı istemeye giderlerdi. Kız evinin büyükleri oğlan tarafını karşılar ve ikramlarda bulurdu. Karşılıklı konuşmalar yapıldıktan sonra oğlan evinin büyüğü kızı oğlana Allah'ın emri peygamberin kavliyle isterdi. Kız evi verme tarafları ise oğlan tarafını araştırır uygun görürlerse olumlu cevap verilirdi. Kız tarafının cevabı olumlu ise oğlan tarafına bir mendil göndererek cevabını olumlu olduğunu belirtirdi (Demiröz, 2017). Günümüzde halen bu şekilde görücü usulü evlilikler devam etmektedir.

Kız evinin olumlu yanıt vermesiyle tekrar kız evine gidilir, başlık parası konuşulur ve ihtiyaç listesi oluşturulurdu. Başlık parasını kızın babası belirlerdi. Başlık parasının yanında kıza altın, bilezik takmak isteyenlerde takardı. İhtiyaç listesinde kızın çeyizinde gerekli olan yorgan, yastık için pamuk, etamin, kanaviçe iplik, 5 kat yatak vb. ihtiyaçlar listelenir oğlan evi tarafından alınırdı (Muncular, 2017).

Söz kesileceği gün kız evinde bütün eş dost akrabalar toplanır. Söz kesildiğinde kaynana kıza yazma örter bu söz verdik anlamına gelir. Söz verildikten sonra oğlan tarafından gelen ikramlıklar (lokum, bisküvi, sakız vb.) misafirlere dağıtılır, sözün kesildiği akşam eğlence olmaz. Düğün günü söz gecesini belirlenir. Düğün gününden 1 hafta önce köy halkı toplanır yemekler verilir. Düğün sahibi düğün günü gelecek misafirlerini akraba ve eşe dostta yatılı kalması için paylaştırır. Şu köyden gelen misafir senin şu senin gibi buna danışıklık denir. Gelen misafirler düğün bitene kadar o kişilerde ağırlanır. Düğünden 2 gün önce kavil olur. Kavilde oğlan tarafının yaptığı eşyalar ne zaman gidecek o konuşulur. Kaville eşyalar kız evine gider. Kavil giderken kızın çeyizi sandığa konur sandığı götüren üstüne oturur sandık parası alır. Giden çeyiz eşyaları düğün günü tekrardan oğlan evine gelinle birlikte gelirdi (Arslan, 2017).

Davetiye yerine eskiden kolaç yapılır. Düğünden 1 gün önce toplanılır. Yöresel ekmek olan kolaç yapılır. Yapılan ekmek dilim dilim kesilip üzeri çörekotu ve susamla süslenir. Yanında bir kaşık kına sarılarak düğünümüz var diyerek bütün köye dağıtılır. Dağıtılan ekmekten kimse kediye köpeğe vermez, gelin kaynana ile kavga etmesin diye (Küçükkaraca, 2017).

Kına günü kadınlar toplanarak kına gecesi yaparlar. Gelin yöresel kıyafetini giyerek kınaya katılır. Kınada bir kadın def çalıp şarkı söyleyerek kınaya katılanları eğlendirir. Kına gecesinde yere iki mendil açılır birine gelin oturur birine gelinin yengesi oturur. Kınaya gelen misafirler açılana mendillere para atarlar. Geline atılan paralar gelinde kalır, yengeye atılan paralar yenge de kalır (Akçıl, 2017).

Kınanın ertesi günü gelin alma olur. Gelin eskiden at arabasıyla alınmış, gelin almaya damat gitmezmiş. Kalabalık bir şekilde damladın akrabaları gelin almaya gider, gelin oğlan evine gelip indiğinde damat silah atarak karşılamış. Gelin inerken bir kolunun altına ekmek, bir kolunun altına kuran ı kerim verilir. İmanlı ve bereketli bir yuvası olsun diye. Sonra ekmek dağıtılır. Gelin postun üstünden geçerek iner. Gelin indikten sonra ortaya bir kara kazan konulup ters çevrilir. Damada beyaz çorap giydirilerek kara kazanın üstünde oynatılır ve ıslatılır. Düğün bu şekilde sonlandırılır (Demiröz, 2017).

Saz köy kültürlerine ve geleneklerine bağlı bir göçmen köyüdür. Halan bu gelenekleri köyde devam ettiği görülmektedir. Kına gecelerinde süslü kıyafetler yerine yöresel kıyafetlerini bir istekle giyip kültürlerinin devamını sağlamaktadırlar. Kına gecelerinde genç yaşlı çocuk demeden bu kıyafeti diktirip giymektedirler.

Çocuk Kına giyiminden örnek(Emel Bulmuş Fotoğraf Koleksiyonu, 2016)

2- YÖNTEM

Denizli Bozkurt Sazköy Düğün Adetleri ve Gelin Giyimi

Araştırmada takımların(gömlek-Şalvar) incelenmesinde gözlem ve görüşme yöntemi, bilgilerin yorumlanması ve çözümlenmesinin de ise betimsel yöntem kullanılmıştır. Ayrıca düğün adetleri görüşme yöntemi kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Denizli'nin Bozkurt İlçesine bağlı Sazköy'e gidilerek alan araştırması yapılmıştır. Köyde kıyafeti kullanan ve elinde kıyafet bulunan kişilerle görüşülmüştür. Kişilere kıyafetlerle ilgili çeşitli sorular sorulmuştur. Görüşme esnasında önceden hazırlanan soruların yanı sıra konuşmanın seyrine göre de sorular sorulmuştur. Yöresel kına kıyafetleri arasından 3 adet takımın (3 gömlek, 3 şalvar) fotoğrafları çekilip, ölçüleri alınıp, dikiş, kumaş ve süsleme özellikleri gözlem fişleri doğrultusunda kayıt altına alınmıştır. Bu gözlem fişlerinde, giyside kullanılan malzemeler ve renkleri, giysinin modeli, kesimi, dikimi, astarlanması ile ilgili bilgiler, süsleme ve kalıp özellikleri, boyutları belirlenmiştir. Doküman araştırmasında ise ikincil kaynaklar incelenmiştir.

3- BULGULAR (Sazköy'de Bulunan Kına Giysilerinden Örnekler)

Örnek No: 1

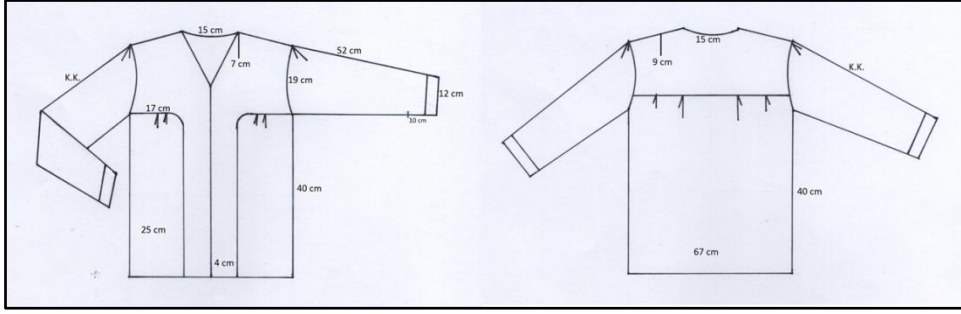

Resim No: 1 Alt Üst Takım Ön- Arka- Yan Görünümü (Emel Bulmuş Fotoğraf Koleksiyonu, 2016)

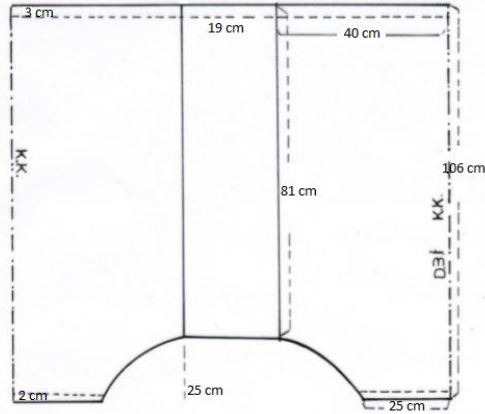
Giyside mavi renkte metalik sim iplikten dokunan kumaş kullanılmıştır. Alt üst takım olarak çalışılan giysinin üst bedeni gömlek şeklinde çalışılmıştır. Gömlek V yakalı olup ön bedende kol altından başlayan kuplar etek ucuna kadar devam etmektedir. Kol altında kupların birleştiği yerde 2 adet kırma pili çalışılarak hem rahatlık sağlanmış hem de estetik görünüm verilmiştir. Arka beden ise robalı çalışılmış olup robanın bedene takıldığı kısımda 4 adet kırma pili çalışılmıştır. Kol takma kol olup, bedene 2 adet kırma pili yapılarak dikilmiştir. Kol ağzına 3 adet pili yapılarak manşet geçirilmiştir. Giysinin boyu bele kadardır.

Takımın şalvarında gömlekte kullanılan kumaş kullanılmıştır. Şalvar 4 parçadan oluşmaktadır. Ön ve arka ortası dikişsizdir. Şalvarın yanları kumaş katına yerleştirilmiştir. Rahatlık sağlamak amacıyla ön ve arka ağına dikdörtgen parça yerleştirilmiştir. Ağı düşük ve az oyuntuludur. Beli lastikle toplanmış paçaları düz çalışılmıştır. Kıyafette üst alt bedende de dikişler makine dikişi ile birleştirilmiştir. Üst bedende kullanılan çit çitler elde dikilmiştir. Kıyafet simli kumaştan çalışıldığı için süsleme yapılmamıştır. Alt üst takım olarak çalışılan kıyafetin yöredeki ismi üsküfedir.

TİDSAD

Çizim No: 1 (Gömlek Ön-Arka)

Çizim No:1(Şalvar Ön- Arka)

Örnek No: 2

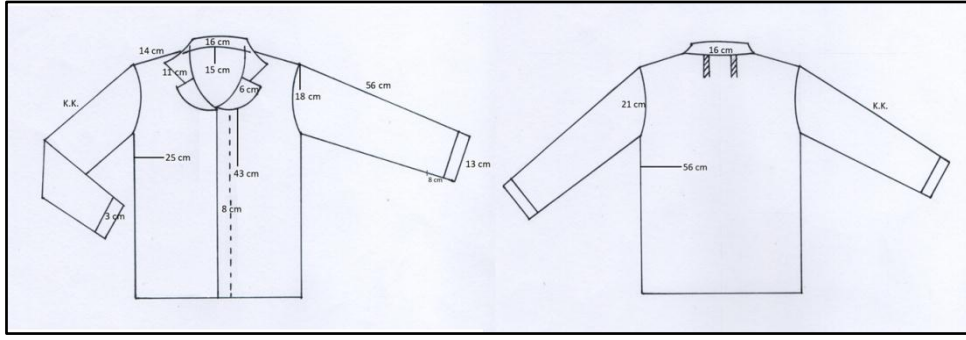

Resim No: 2 Alt Üst Takım Ön- Arka- Yan Görünümü (Emel Bulmuş Fotoğraf Koleksiyonu, 2016)

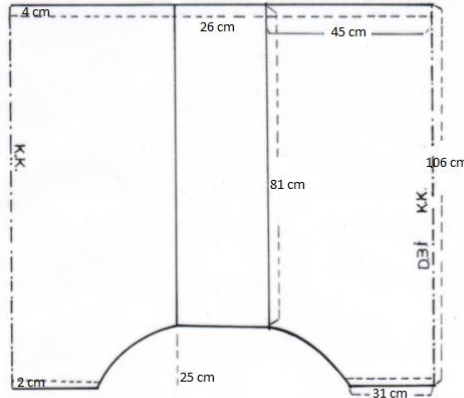
Denizli Bozkurt Sazköy Düğün Adetleri ve Gelin Giyimi

Giyside kendinden desenli mor renk kadife kumaş kullanılmıştır. Alt üst takım olarak çalışılan giyside üst beden gömlek şeklinde olup erkek yaka çalışılmıştır. Giyside kapama payı yaka açıklığına kadar kumaş katı(kapama payı ön bedene dâhil) yakanın başlangıç açıklığından omuza kadar dikişle birleştirilerek devam etmiştir. Ön ve arka beden düzdür. Giysinin arkasında yaka bedene kırma pili yapılarak takılmıştır. Kollar takma kol olup kırma pili yapılarak kol ucuna manşet geçirilmiştir.

Takımın şalvarında gömlekte kullanılan kumaş kullanılmıştır. Şalvar 4 parçadan oluşmaktadır. Ön ve arka ortası dikişsizdir. Şalvarın yanları kumaş katına yerleştirilmiştir. Rahatlık sağlamak amacıyla ön ve arka ağına dikdörtgen parça yerleştirilmiştir. Ağı düşük ve az oyuntuludur. Beli lastikle toplanmış paçaları düz çalışılmıştır. Kıyafette üst alt bedende de dikişler makine dikişi ile birleştirilmiş. Üst bedende kullanılan çit çitler elde dikilmiştir. Kıyafet simli kumaştan çalışıldığı için süsleme yapılmamıştır. Alt üst takım olarak çalışılan kıyafetin yöredeki ismi donanteridir.

Çizim No: 2(Gömlek Ön-Arka)

Çizim No:2 (Şalvar Ön-Arka)

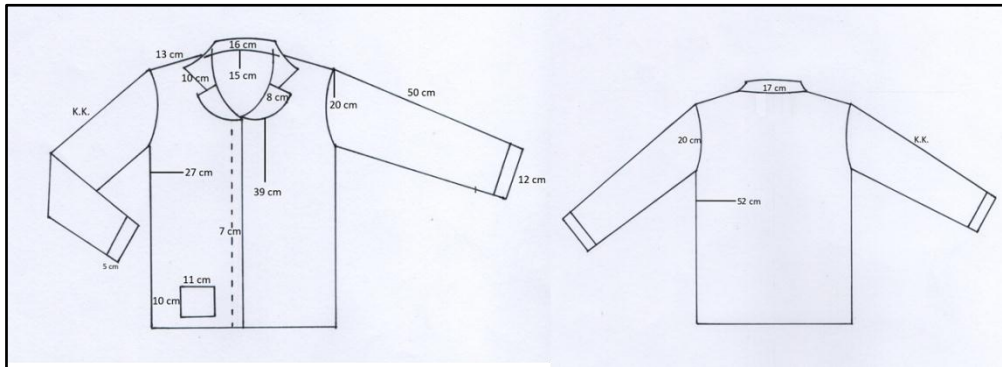
Örnek No: 3

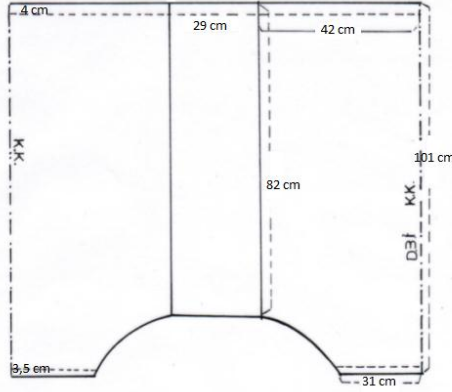
Resim No: 3 Alt Üst Takım Ön- Arka- Görünümü (Emel Bulmuş Fotoğraf Koleksiyonu, 2016)

Giyside bordo renk çiçek desenli kadife kumaş kullanılmıştır. Alt üst takım olarak çalışılan giyside üst beden gömlek şeklinde çalışılmıştır. Önde düz bir beden üzerine erkek yaka dikilmiştir. Kapama yerine yaka açıklığının 7 cm altından klapa parçası dikişli olarak çalışılmış diğer klapa parçası kumaş katına yerleştirilmiştir. Sağ beden üzerinde etek ucuna yakın aplike cep çalışılmıştır. Arkada yaka giysinın arka ortasına pilikaşe yapılarak takılmış üzerine çıma dikişi yapılmıştır. Giysinın boyu bele kadardır.

Takımın şalvarında gömlekte kullanılan kumaş kullanılmıştır. Şalvar 4 parçadan oluşmaktadır. Ön ve arka ortası dikişsizdir. Şalvarın yanları kumaş katına yerleştirilmiştir. Rahatlık sağlamak amacıyla ön ve arka ağına dikdörtgen parça yerleştirilmiştir. Ağı düşük ve az oyuntuludur. Beli lastikle toplanmış paçaları düz çalışılmıştır. Kıyafette üst alt bedende de dikişler makine dikişi ile birleştirilmiş. Üst bedende kullanılan çit çitler elde dikilmiştir. Kıyafet simli kumaştan çalışıldığı için süsleme yapılmamıştır. Alt üst takım olarak çalışılan kıyafetin yöredeki ismi donanteridir.

Çizim No: 3 (Gömlek Ön-Arka)

Çizim No: 3(Şalvar Ön –Arka)

4-SONUÇ

Çalışmaya konu olan Sazköy kına kıyafetleri, Bulgar göçmeni olan halk tarafında büyük bir özenle korunup devam ettirilmektedir. Denizli Sazköy gelin giyimleri arasından incelenen kına kıyafetlerinin teknolojik gelişmelerden etkilenmeden günümüzde halen orijinal haliyle kullanımının devam ettiği görülmektedir. Bu kına kıyafetlerinden incelenen 3 takım dikkate alındığında kadife kumaş kullanıldığı renk olarak koyu renk kumaşların tercih edildiği görülmektedir. Kadife; ‘ipek yahut pamuk ve yünden yüzü tüylü yumuşak kumaş’ olarak tanımlanmaktadır(Koçu, 1969:136). Giysiler kişiye özel dikilmiş olup özellikle yakalar, beden formunu vermek için kullanılan kuşaklar incelendiğinde modern kalıp sisteminin üst giyimde kullanıldığı, şalvarda ise pratik kesim yapıldığı düşünülmektedir. Kumaşların desenli olması tekrar bir süsleme yapılmadığını düşündürmektedir.

Giysileri tamamlayıcısı olan başörtüleri incelendiğinde; üç adet başörtüsünün kullanıldığı görülmekte olup içten dışa sıralanacak olursa, en altta desenli bir başörtüsü, üzerine tekrar bir desenli başörtüsü yapılıyor ve en üste ise kalçayı kapatacak uzunlukta beyaz renk başörtüsü kullanılmaktadır. Kişilerden aldığımız bilgiler doğrultusunda en üstte yer alan başörtüsü mutlaka beyaz renk olup, evli bekâr fark etmeden herkes bu şekilde kullanırmış.

Kına günü gelin öncelikle üst bedenini giyer üst bedeni şalvarın içine yerleştirerek kuşağını önde çaprazlayıp, arkadan bağlamaktadır. Sonra başörtülerini sırasıyla takmaktadır. Günümüzde kullanırken başörtüsü takmayanlar sacları acık bir şekilde başörtüsü takanlarda boynun altından yemenilerini bağlayarak düğüne katılmaktadır. Eskiden düğünlerde yapılan bu iç içe bağlama şekli halen yaşlıların günlük hayatta da bağlamaya devam ettiği görülmektedir.

Kültürünü devam ettiren Sazköy halkının bu giysilerinin belgelenecek kayıt altına alınması, gelecek kuşaklara aktarılması bu çalışmanın en önemli noktasıdır. Sadece yöre halkının devam ettirdiği bu kültürel değerlerin yok olmadan müze envanterlerine kayıt edilmesi ve moda ya uygun şekilde modernize edilerek güncel tasarımlar ile yayınlaştırılması önerilmektedir.

Bayan kına giyim örnekleri (Emel Bulmuş Fotoğraf Koleksiyonu, 2016)

KAYNAKLAR

- Ataman, Yaver Sadi 1992 Eski Türk Düğünleri, Ankara
- Akçıl , Fatma., 2017 Sazköy Evlenme ve Düğün Adetleri ile İlgili Görüşme, 1955 doğumlu
Görüşme Tarihi: 05.01.2017
- Arslan , Esmâ., 2017, Sazköy Evlenme ve Düğün Adetleri ile İlgili Görüşme, 1978 doğumlu
Görüşme Tarihi: 05.01.2017
- Bayraktar, Fatma., 2008, Giyim, Ankara
- Demiröz , Mülkiye ., 2017 Sazköy Evlenme ve Düğün Adetleri ile İlgili Görüşme, 1952
doğumlu Görüşme Tarihi: 05.01.2017
- Koca, Emine, Kırkıncıoğlu, Zeynep., 2015 Uşak İli Omurca Yöresi Geleneksel Gelin
Giyiminin Biçimsel Özelliklerinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar
Fakültesi Sanat Dergisi sayı: 27 Erzurum
- Koçu, Reşat Ekrem, 1969, Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü, Sümerbank kültür
yayınları, Ankara
- Küçükkaraca, Sefa, 2017, Sazköy Evlenme ve Düğün Adetleri ile İlgili Görüşme, 1955
doğumlu Görüşme Tarihi: 05.01.2017
- Muncular, Leyla., 2017, Sazköy Evlenme ve Düğün Adetleri ile İlgili Görüşme, 1981 doğumlu
Görüşme Tarihi: 05.01.2017
- Tan, Nail., 1995, Gelin ve Güveye Düğün Öncesi Akraba ve Dostları Tarafından Verilen
Nasihatler, III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, Halk
Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 243, Seminer Kongre
Bildirileri Dizisi: 52, Ankara